

Panevėžio gyventojų žinios apie antibiotikus: daug mitų, bet ir galimybių švietimui

Antimikrobinis atsparumas (AMR) yra viena didžiausių pasaulinės sveikatos, maisto saugos ir vystymosi grėsmių, kuri turi įtakos tiek medicinos, tiek ekonomikos ir visuomenės sritims. Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, 2019 m. antimikrobinis atsparumas buvo tiesiogiai atsakingas už mažiausiai 1,27 milijono mirčių visame pasaulyje, o netiesiogiai - už beveik 5 milijonus mirčių.

Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras bendradarbiaudamas su Panevėžio kolegija 2024 metais atliko tyrimą, kurio tikslas – ištirti Panevėžio miesto gyventojų žinias apie antimikrobinį atsparumą, jų požiūrį į antibiotikų vartojimą bei informuotumo spragas. Dauguma žmonių supranta antibiotikų vartojimo svarbą, tačiau tyrimas rodo, kad vis dar gajūs klaidingi įsitikinimai, o informacijos stoka prisideda prie netinkamo jų naudojimo.

Kas dalyvavo tyrime?

Tyrime savanoriškai dalyvavo Panevėžio miesto gyventojai nuo 18 iki 65 metų ir vyresni. Didžioji dalis respondentų (72,7 proc.) priklauso 30–64 metų amžiaus grupei, 81,5 proc. visų apklaustųjų buvo moterys. Šie skaičiai atspindi tendenciją – moterys dažniau domisi sveikatos klausimais ir aktyviau dalyvauja apklausose.

Antibiotikai vis dar vartojami netinkamai

Nors dauguma apklaustųjų teigia suprantantys antibiotikų vartojimo principus, tyrimas atskleidė nerimą keliančių klaidų:

- 34,6 proc. mano, kad antibiotikai veiksmingi gydant peršalimą ar gripą – virusines infekcijas, kurių šie vaistai visiškai neveikia.
- 55 proc. respondentų nežino arba nėra tikri, kad antibiotikai neveikia virusų.
- 50,1 proc. gyventojų pasilieka antibiotikų likučius ateičiai, o tai rodo, kad yra tendenciją gydytis patiems ir neatsakingai vartoti antibiotikus.

Informacijos stoka – vis dar didelė problema

Beveik pusė apklaustųjų (48,5 proc.) nurodė, kad per pastaruosius metus negavo jokios informacijos apie antibiotikus. Pagrindiniai informacijos šaltiniai – gydytojai (23,6 proc.) ir internetas bei socialiniai tinklai (23,3 proc.). Tačiau šių kanalų nepakanka, kad būtų pasiektas aiškus ir vienodas supratimas apie antibiotikų vartojimo svarbą ir rizikas.

Ar visuomenė supranta atsparumo pavojų?

Nors 73,7 proc. respondentų sutinka, kad dažnas antibiotikų vartojimas didina atsparumo infekcijoms riziką, tik 21,5 proc. suvokia šią problemą kaip aktualią Lietuvoje. Be to, beveik

trečdalis (28,9 proc.) net nežino, ar tai apskritai yra rimta grėsmė. Peršasi išvada, kad dauguma žmonių žino apie šią problemą, bet nesuvokia jos aktualumo savo kasdienybėje.

Kas atsakingas už problemos sprendimą?

Dauguma apklaustųjų pripažįsta, kad atsparumo antibiotikams mažinimas yra bendra atsakomybė:

- 75,3 proc. atsakomybę priskiria sveikatos priežiūros specialistams,
- 73,7 proc. – politikos formuotojams,
- 72,1 proc. – mokslininkams.

Tačiau tik 59,6 proc. gyventojų sutinka, kad ir visuomenė turi svarbų vaidmenį sprendžiant šią problemą. Dar mažiau (52,9 proc.) pripažįsta žemės ūkio sektoriaus įtaką antibiotikų atsparumo plitimui.

Kokios sveikatos intervencijos būtinos?

Remiantis tyrimo rezultatais, išskirtos keturios pagrindinės intervencijų kryptys:

- 1. Visuomenės ir specialistų švietimas**
 - Viešosios kampanijos apie virusų ir bakterijų skirtumus bei racionalų vaistų vartojimą.
 - Mokymai mokyklose, darbovietėse, bendruomenėse.
 - Gydytojų ir vaistininkų edukacija apie efektyvų pacientų informavimą.
- 2. Diagnostinių tyrimų skatinimas**
 - Privalomi tyrimai prieš skiriant antibiotikus (išskyrus skubius atvejus).
 - Lengvesnė prieiga prie greitųjų testų (pvz., CRP ar Streptococcus A).
 - Klinikinės praktikos gairių laikymosi skatinimas.
- 3. Atsakingas antibiotikų likučių tvarkymas**
 - Surinkimo sistema vaistinėse.
 - Informacija apie antibiotikų poveikį aplinkai.
 - Paskatos grąžinti nesuvartotus vaistus (pvz., nuolaidos, sveikatos programos).
- 4. Kontrolė žemės ūkyje**
 - Antibiotikų naudojimo ribojimas gyvulininkystėje.
 - Maisto ženklavimas („be antibiotikų“).
 - Alternatyvų – probiotikų, vakcinų – naudojimo skatinimas.

Tyrimas atskleidė, kad nors Panevėžio gyventojai turi bazinių žinių apie antibiotikų vartojimą, vis dar gausu neteisingų įsitikinimų ir informacijos spragų. Siekiant užkirsti kelią atsparumo antibiotikams plitimui, būtinas nuoseklus švietimas, griežtesnė kontrolė ir aktyvesnis visuomenės įtraukimas. Tik veikdami kartu – nuo gydytojų iki paprastų piliečių – galime užtikrinti veiksmingą antibiotikų vartojimą ir apsaugoti visuomenės sveikatą ateityje.

Straipsnį parengė: Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, viusomenės sveikatos specialistė, vykdanči visuomenės sveikatos stebėseną Indrė Čaikienė.